

BELGISCHE SENAAT**ZITTING 1980-1981**

3 SEPTEMBER 1981

Ontwerp van wet houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, opgemaakt te New York op 18 december 1979.

MEMORIE VAN TOELICHTING

De gelijkheid van mannen en vrouwen, die een element is van de eerbiediging van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden, is ingeschreven in het Handvest van de Verenigde Naties (art. 1 en 55), in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (art. 2) en in de internationale verdragen betreffende de burgerlijke en politieke rechten (art. 2 en 3) en de economische, sociale en culturele rechten (art. 2 en 3).

Aangezien voornoemde internationale instrumenten niet geleid hebben tot de volledige uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen hebben de Verenigde Naties getracht teksten uit te werken die specifiek op de rechtspositie van de vrouw betrekking hebben.

Aldus werd in 1967 de Verklaring over de uitbanning van de discriminatie van vrouwen goedgekeurd. Zo ook leidden de werkzaamheden van de Commissie voor de rechtspositie van de vrouw, die, zoals de Commissie van de Rechten van de Mens, een functionele Commissie van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties is, tot de goedkeuring, door de Algemene Vergadering, van het Verdrag inzake de politieke rechten van de vrouw (1952), het Verdrag inzake de nationaliteit van de gehuwde vrouw (1957), het Verdrag inzake het huwelijk (1965), die belangrijke hoewel fragmentaire aspecten van de rechtspositie van de vrouw aanraken.

SENAT DE BELGIQUE**SESSION DE 1980-1981**

3 SEPTEMBRE 1981

Projet de loi portant approbation de la Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes, faite à New York le 18 décembre 1979.

EXPOSE DES MOTIFS

L'égalité de l'homme et de la femme, en tant qu'élément du respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales, est inscrite dans la Charte des Nations Unies (art. 1 et 55), dans la Déclaration Universelle des Droits de l'Homme (art. 2), et dans les pactes internationaux relatifs aux droits civils et politiques (art. 2 et 3) et aux droits économiques, sociaux et culturels (art. 2 et 3).

Etant donné que ces actes internationaux n'avaient pas eu pour effet d'éliminer toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes, les Nations Unies se sont efforcées d'élaborer des textes spécifiquement axés sur la condition de la femme.

C'est ainsi que fut adoptée en 1967 la Déclaration sur l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes. De même, la Commission de la Condition de la Femme, qui est, comme la Commission des Droits de l'Homme, l'une des Commissions fonctionnelles du Conseil économique et social des Nations Unies, fut à l'origine de l'adoption, par l'Assemblée générale, de la Convention sur les droits politiques de la femme (1952), de la Convention sur la nationalité de la femme mariée (1957) et de la Convention sur le mariage (1965), qui abordent des aspects importants, quoique fragmentaires, de la condition de la femme.

Op een later stadium rijpte de idee van een enig juridisch instrument dat er toe moest strekken alle vormen van discriminatie van vrouwen overal ter wereld uit te bannen, op alle gebied en ongeacht de verschillen in beschaving, traditie en sociale en economische structuren. De werkzaamheden dien-aangaande vingen aan in 1974 en verliepen hoofdzakelijk in het raam van de Commissie van de rechtspositie van de vrouw, met een zeer belangrijke deelname van België, en later in het raam van een werkgroep die door de derde Commissie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties opgericht was. Uiteindelijk werd op 18 december 1979 door de Algemene Vergadering de resolutie 34/180 met 130 stemmen en 10 onthoudingen goedgekeurd waarbij het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen werd aanvaard.

82 Lid-Statens van de Verenigde Naties hebben reeds dit Verdrag ondertekend en 6 Lid-Statens hebben het bekrachtigd (Barbados, Bhoetan, China (Volksrep.), Cuba, Dominikaanse Rep., Duitse Democratische Rep., El Salvador, Filippijnen, Guyana, Haïti, Hongarije, Kaapverdië, Laos, Mexico, Mongolië, Noorwegen, Oekraïne (S.S.R.), Polen, Portugal, Rwanda, Sint-Vincent-en-Grenadine, U.S.S.R., Witrusland (S.S.R.), Zweden). België heeft het Verdrag op 17 juli 1980 ondertekend tijdens een plechtige ondertekeningszitting die te Kopenhagen werd georganiseerd ter gelegenheid van de Wereldconferentie voor het Decennium van de Verenigde Naties voor de Vrouw.

Dit Verdrag is in werking getreden op 3 september 1981.

Analyse van het Verdrag

Het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen heeft een algemeen karakter. Het betreft terzelfdertijd de politieke, burgerlijke, culturele, sociale en economische rechten van de vrouw.

Preambule

De talrijke beschouwingen van de preambule onderstrepen de rol van de vrouw in het gezin en in de sociale vooruitgang en herinneren aan de noodzaak een nieuwe dimensie te geven aan de traditionele rol van de man in het gezin en in de maatschappij teneinde een daadwerkelijke gelijkheid van mannen en vrouwen te verwezenlijken.

Eerste deel

Het eerste deel van het Verdrag omvat algemene beschikkingen.

Artikel 1 biedt een bepaling van het begrip «discriminatie». Het betreft een zeer algemene bepaling die in ruime mate afgestemd is op artikel 1 van het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie dat door de Algemene Vergadering op 7 maart 1968 werd goedgekeurd en door België bekrachtigd werd (wet van 9 juli 1975, *Belgisch Staatsblad* van 11 december 1975).

Artikel 2 somt de algemene verplichtingen van de Staten op en met name: opnemings van het beginsel van de non-discriminatie in de Nationale Grondwet, wetgeving om alle dis-

Plus tardive est l'idée d'élaborer un acte juridique unique visant à éliminer toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes du monde entier, dans tous les domaines et quelles que soient les différences de civilisation, de tradition et de structure économique et sociale. Entamés en 1974, les travaux à ce sujet se sont déroulés, pour l'essentiel, au sein de la Commission de la Condition de la Femme, avec la participation très importante de la Belgique, puis au sein d'un groupe de travail constitué par la troisième Commission de l'Assemblée générale des Nations Unies. C'est finalement le 18 décembre 1979, par la résolution 34/180, que l'Assemblée générale a adoptée par 130 voix et 10 abstentions la Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes.

82 Etats membres des Nations Unies ont déjà signé la Convention et 6 Etats membres l'ont ratifiée (Barbade, Bhoutan, Biélorussie (R.S.S.), Cap-Vert (Rép.), Chine (Rép. Pop.), Cuba, El Salvador, Guyane, Haïti, Hongrie, Laos, Mexique, Mongolie, Norvège, Philippines, Pologne, Portugal, Rép. dém. Allemande, Rép. Dominicaine, Rwanda, Saint-Vincent-et-Grenadines, Suède, Ukraine (R.S.S.), U.R.S.S.). La Belgique l'a signée le 17 juillet 1980 à l'occasion de la séance officielle de signature organisée à Copenhague, lors de la Conférence Mondiale de la Décennie des Nations Unies pour la Femme.

Cette Convention est entrée en vigueur le 3 septembre 1981.

Analyse de la Convention

La Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes a un caractère général. Elle concerne à la fois les droits politiques, civils, culturels, sociaux et économiques de la femme.

Préambule

Les nombreux considérants du préambule soulignent le rôle de la femme dans la famille et dans le progrès social et rappellent la nécessité de repenser le rôle traditionnel de l'homme dans la famille et dans la société afin de réaliser une véritable égalité entre l'homme et la femme.

Première partie

La première partie de la Convention comprend des dispositions générales.

L'article 1er donne la définition du terme «discrimination». Il s'agit d'une définition très générale qui s'inspire largement de l'article 1er de la Convention internationale sur l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale, adoptée par l'Assemblée générale le 7 mars 1968 et ratifiée par la Belgique (loi du 9 juillet 1975, *Moniteur belge* du 11 décembre 1975).

L'article 2 énumère les obligations générales des Etats en la matière, à savoir: inscrire le principe de la non-discrimination dans la Constitution nationale, légiférer pour interdire

criminatie te verbieden, eventuele strafbepalingen en jurisdictionele bescherming van het recht van de vrouwen op gelijkheid.

Artikel 4 biedt de mogelijkheid tijdelijk maatregelen te treffen met het oog op een positieve discriminatie ten gunste van de vrouwen teneinde de gelijkheid van mannen en vrouwen te bespoedigen.

Tenslotte nodigen artikelen 5 en 6 de Staten uit om de gepaste maatregelen te treffen om discriminerende vooroordelen en gebruiken uit te bannen en de handel in vrouwen en het exploiteren van prostitutie te bestrijden.

Tweede deel

Het tweede deel van het Verdrag betreft de politieke rechten van de vrouw die reeds eerder voorzien werden in andere verdragen (Conventie inzake de politieke rechten van de vrouw, 1952 en Conventie inzake de nationaliteit van de gehuwde vrouwen, 1957).

De Staten worden verzocht de gepaste maatregelen te nemen voor de deelneming van de vrouwen aan het politiek leven en aan de vertegenwoordiging van de Staten op internationaal vlak, met inbegrip van de Internationale organisaties (art. 7 en 8).

Artikel 9 behandelt de nationaliteit van de gehuwde vrouw en voorziet in de mogelijkheid voor de vrouw haar nationaliteit aan de kinderen over te dragen.

Derde deel

Het derde deel van het Verdrag betreft de economische en sociale rechten van de vrouw.

Artikel 10 betreft de maatregelen die de Staten moeten nemen om de gelijkheid van mannen en vrouwen te verwezenlijken inzake onderwijs, beroepsvorming, studiebeurzen, voortgezet onderwijs voor volwassenen, en dergelijke.

Artikel 11 betreft de arbeid van vrouwen. Het erkent het recht van de vrouw op arbeid als een onvervreemdbaar recht. De Staten worden verzocht de gelijkheid te verzekeren inzake de arbeidsmogelijkheden, het recht op een beroep, het recht op bevordering, het recht op beroepsopleiding en het recht op herscholing. Het Verdrag onderstreept de gelijkheid van mannen en vrouwen inzake sociale zekerheid en het recht op de bescherming van de gezondheid.

Verskillende beschikkingen van het tweede deel van het Verdrag onderstrepen, anderzijds, de collectieve verantwoordelijkheid van de vader en de moeder voor het welzijn van de kinderen.

Artikel 13 verzoekt de Staten de geschikte maatregelen te treffen teneinde op een basis van gelijkheid van mannen en vrouwen het recht van de vrouwen op gezinsuitkeringen, op bankleningen en hypotheek, op sport en alle andere culturele activiteiten te waarborgen.

Tenslotte behandelt artikel 14, dat ingelast werd op verzoek van de ontwikkelingslanden, de toestand van de vrouwen op het platteland.

toute discrimination, sanctionner cette interdiction en cas de besoin et instaurer une protection juridictionnelle des droits des femmes à l'égalité.

L'article 4 admet l'adoption temporaire d'une discrimination positive en faveur des femmes en vue d'accélérer l'égalité entre l'homme et la femme.

Enfin, les articles 5 et 6 invitent les Etats à prendre les mesures appropriées pour éliminer les préjugés et coutumes discriminatoires et lutter contre le trafic des femmes et l'exploitation de la prostitution.

Deuxième partie

La deuxième partie de la Convention concerne les droits politiques de la femme déjà prévus par des conventions antérieures (Conventions sur les droits politiques de la femme, 1952 et Convention sur la nationalité de la femme mariée, 1957).

Les Etats sont invités à prendre des mesures appropriées pour que les femmes participent à la vie politique et à la représentation des Etats à l'échelon international, y compris dans les organisations internationales (art. 7 et 8).

L'article 9 traite de la nationalité de la femme mariée et de la possibilité pour la femme de transmettre sa nationalité aux enfants.

Troisième partie

La troisième partie de la Convention traite des droits économiques et sociaux des femmes.

L'article 10 traite des mesures à prendre par les Etats afin de réaliser l'égalité entre l'homme et la femme en matière d'enseignement, de formation professionnelle, de bourses d'études, d'éducation permanente, etc.

L'article 11 traite du travail des femmes. Il reconnaît les droits inaliénables des femmes au travail. Les Etats sont invités à garantir l'égalité d'accès à l'emploi, au choix d'une profession, à la promotion, à la formation professionnelle et au recyclage. La Convention souligne de même l'égalité entre l'homme et la femme en matière de sécurité sociale et le droit à la protection de la santé.

Diverses dispositions de la deuxième partie de la Convention soulignent, par ailleurs, la responsabilité collective du père et de la mère à l'égard du bien-être des enfants.

L'article 13 invite les Etats à prendre toutes les mesures appropriées afin d'assurer, sur la base de l'égalité de l'homme et de la femme, le droit des femmes aux prestations familiales, aux prêts bancaires et hypothécaires, aux crédits financiers, aux activités récréatives, aux sports et à toutes les manifestations de la vie culturelle.

Enfin l'article 14, introduit, à la demande des pays en développement, traite de la situation des femmes rurales.

Vierde deel

Het vierde deel van het Verdrag betreft de burgerlijke en familiale rechten. Het bepaalt o.m. dat in burgerlijke aangelegenheden de vrouwen dezelfde rechtsbevoegdheid hebben als de mannen en dat alle privaatrechtelijke overeenkomsten en documenten die de rechtsbevoegdheid van vrouwen beperken als nietig dienen te worden beschouwd. Tevens wordt bepaald dat mannen en vrouwen dezelfde rechten hebben waar het gaat over de bewegingsvrijheid en de keuze van een woon- en verblijfplaats (art. 15).

Inzake de familiebetrekkingen (art. 16) wordt bepaald dat alle discriminatie moet verdwijnen en dat de vrouw, op een basis van gelijkheid met de man, het recht moet hebben een huwelijk aan te gaan, in vrijheid een echtgenoot te kiezen, dezelfde rechten en verantwoordelijkheden te hebben tijdens het huwelijk en bij de ontbinding ervan, vrij een beslissing te nemen over het aantal en de spreiding van de kinderen, eigendommen te verwerven en te beheren, enz...

Vijfde deel

Het vijfde deel van het Verdrag handelt over het toezicht op de toepassing van het Verdrag. Er wordt een Commissie van 18 tot 23 onafhankelijke deskundigen samengesteld die belast is met het onderzoek van de verslagen die door de Staten om de vier jaar moeten ingediend worden inzake de wetgevende, gerechtelijke en administratieve maatregelen die ze getroffen hebben ter uitvoering van het Verdrag. De Commissie brengt verslag uit aan de Algemene Vergadering en kan voorstellen en aanbevelingen indienen.

Zesde deel

Het zesde deel omvat de slotbepalingen. Er wordt bepaald dat het Verdrag in werking zal treden op de dertigste dag na de datum van nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding (art. 27). Bovendien wordt bepaald dat Staten die partij zijn bij een geschil inzake van interpretatie of de toepassing van het Verdrag, het geschil kunnen voorleggen aan het Internationaal Gerechtshof (art. 29).

Artikel 23 voorziet anderzijds dat geen enkele bepaling van het Verdrag inbreuk maakt op bepalingen die in sterkere mate bijdragen tot de verwezenlijking van de gelijkheid van mannen en vrouwen en die vervat zijn hetzij in de wetgeving van een Staat, hetzij in enig ander Verdrag, Overeenkomst of Internationaal Akkoord.

Tenslotte wordt bepaald dat op het ogenblik van de bekrachtiging van of de toetreding tot het Verdrag, de Staten voorbehoud kunnen maken op voorwaarde dat dit voorbehoud niet onverenigbaar is met het voorwerp en de doelstellingen van het Verdrag.

*
***Quatrième partie*

La quatrième partie de la Convention concerne les droits civils et familiaux. Il y est précisé notamment qu'en matière civile les femmes ont des droits égaux à ceux des hommes et que tous instruments privés limitant la capacité juridique de la femme doivent être considérés comme nuls. Il est également prévu que la femme doit avoir les mêmes droits que l'homme en ce qui concerne la liberté de circuler et de choisir un domicile ou une résidence (art. 15).

En ce qui concerne les rapports familiaux (art. 16), il est précisé que toute discrimination doit disparaître et que la femme doit, sur une base d'égalité avec l'homme, avoir le droit de contracter mariage, de choisir librement son conjoint, d'avoir les mêmes responsabilités que l'homme au cours du mariage et lors de sa dissolution, de décider librement du nombre et de l'espacement des naissances, d'acquiescer et de gérer des biens, etc...

Cinquième partie

La cinquième partie de la Convention traite du contrôle de l'application de la Convention. Il est constitué un comité de 18 à 23 experts indépendants chargés d'examiner les rapports que les Etats membres doivent fournir tous les quatre ans sur les mesures législatives, judiciaires et administratives adoptées afin de donner effet à la Convention. Le comité fait rapport à l'Assemblée générale et peut formuler des suggestions et recommandations.

Sixième partie

La sixième partie contient les clauses finales. Il est précisé que la Convention entrera en vigueur le trentième jour qui suivra la date du dépôt du vingtième instrument de ratification ou d'adhésion (art. 27). Par ailleurs, il est prévu qu'un Etat partie à un différend concernant l'interprétation ou l'application de la Convention pourra en saisir la Cour internationale de Justice (art. 29).

L'article 23 stipule qu'aucune disposition de la Convention ne portera atteinte aux dispositions plus propices à la réalisation de l'égalité entre l'homme et la femme et qui seraient contenues soit dans la législation d'un Etat partie, soit dans toute autre Convention, traité ou accord international.

Enfin, il est prévu qu'au moment de ratifier la Convention ou d'y adhérer, les Etats pourront émettre des réserves, à condition qu'elles ne soient pas incompatibles avec l'objet et le but de la Convention.

*
**

Commentaar

Door het Verdrag te bekrachtigen neemt België de verbintenis op in een nabije toekomst alle nog bestaande discriminerende maatregelen ten aanzien van de vrouw in de betrokken gebieden te doen verdwijnen uit het nationaal recht.

Dankzij verscheidene recente wetgevende aanpassingen(1), slaat de verplichting het nationaal recht aan te passen aan de beschikkingen van het Verdrag essentieel op twee specifieke gebieden: de nationaliteit en het sociaal recht.

Inzake de nationaliteit van de gehuwde vrouw en van de kinderen (art. 9 van het Verdrag), dient melding gemaakt van andere internationale instrumenten en o.m. van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de nationaliteit van de gehuwde vrouw (door België ondertekend maar niet bekrachtigd) en de resoluties (77) 12 en (77) 13 van de Raad van Europa betreffende enerzijds de nationaliteit van echtgenoten die verschillende nationaliteiten bezitten en anderzijds de nationaliteit van tijdens het huwelijk geboren kinderen (goedgekeurd door het Comité van Ministers op 27 mei 1977).

Inzake de nationaliteit van de gehuwde vrouw zal het Verdrag België de verplichting opleggen de gecoördineerde wet op de nationaliteit, waarvan de herziening sedert verschillende jaren overwogen wordt, aan te passen. Inzake de nationaliteit van de kinderen kunnen de nodige aanpassingen aangebracht worden in het raam van de thans hangende hervorming van het afstammingsrecht(2).

Inzake de sociale zekerheid (art. 11 van het Verdrag) moet herinnerd worden aan het bestaan van de Richtlijn van de Commissie van de Europese Gemeenschappen aangaande de gelijkheid van mannen en vrouwen inzake de sociale zekerheid, d.d. 19 december 1978, ermede rekening houdend dat ze uitsluitend toepasselijk is op de wettelijke stelsels en dat ze aan de Lid-Staten de mogelijkheid biedt voorbehoud te maken betreffende pensioensleeftijd en de overlevingspensioenen. In België werden maatregelen getroffen of worden ze thans overwogen, die in de richting van artikel 11 van het Verdrag gaan(3).

De toepassing van artikel 15, alinea 3, van het Verdrag, dat bepaalt dat:

«De Staten die partij zijn bij dit Verdrag komen overeen dat iedere overeenkomst en ieder ander particulier docu-

Commentaires

En ratifiant la Convention, la Belgique s'engage à faire disparaître du droit national, dans un proche avenir, les dernières mesures discriminatoires subsistant à l'égard des femmes dans les domaines considérés.

Grâce à diverses modifications législatives adoptées récemment(1), l'obligation d'amender le droit national conformément aux dispositions de la Convention concerne pour l'essentiel deux domaines précis: la nationalité et le droit social.

En ce qui concerne la nationalité de la femme mariée et des enfants (art. 9 de la Convention), il convient de mentionner l'existence d'autres instruments internationaux, et notamment la Convention des Nations Unies sur la nationalité de la femme mariée (signée par la Belgique mais non ratifiée) et les résolutions (77) 12 et (77) 13 du Conseil de l'Europe concernant d'une part la nationalité des conjoints de nationalité différente et d'autre part la nationalité des enfants nés dans le mariage (adoptées par le Comité des Ministres le 27 mai 1977).

S'agissant plus particulièrement de la nationalité de la femme mariée, la Convention obligera la Belgique à adapter les lois coordonnées sur la nationalité dont la révision est envisagée depuis plusieurs années. Quant à la nationalité des enfants, les adaptations nécessaires pourront être effectuées dans le cadre de la réforme actuellement en cours du droit de la filiation(2).

En ce qui concerne la sécurité sociale (art. 11 de la Convention), il convient de rappeler l'existence de la Directive de la Commission des Communautés européennes sur l'égalité des hommes et des femmes en matière de sécurité sociale, datée du 19 décembre 1978, encore que son champ d'application ne s'étende qu'aux seuls régimes légaux de sécurité sociale et qu'elle donne aux Etats membres la faculté de formuler des réserves en ce qui concerne l'âge de la retraite et les pensions de survie. En Belgique, des mesures ont été prises ou sont en cours d'examen, qui vont dans le sens de l'article 11 de la Convention(3).

Par ailleurs, l'application de l'article 15, alinéa 3, qui dispose que:

«Les Etats parties conviennent que tout contrat et tout autre instrument privé, de quelque type que ce soit, ayant

(1) O.m. de wet op de economische en budgettaire hervormingen, van 5 augustus 1978.

(2) Voorstel van amendement op het ontwerp van wet ter wijziging van verscheidene wettelijke beschikkingen aangaande de afstamming en de adoptie (doc. 305, Senaat, nr. 2, 12 september 1978), nedergelegd door Mwn. Goor-Eyben, Nauwelaerts, Pétry, Herman-Michielsen, Staels-Dompas en Mathieu-Mohin.

(3) Koninklijk besluit van 23 januari 1980 (*Belgisch Staatsblad*, 29 januari 1980), betreffende de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit; ontwerp van wet houdende algemene beginselen van de sociale zekerheid van de loontrekkenden d.d. 28 augustus 1980 (Senaat, nr. 508, 1970-1980, nr. 1); voorstel van wet betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de sociale zekerheid, nedergelegd door Mevr. Smet op 19 september 1979 (Kamer van Volksvertegenwoordigers, nr. 416, 1979-1980, nr. 1).

(1) Notamment la loi sur les réformes économiques et budgétaires du 5 août 1978.

(2) Proposition d'amendement au projet de «loi modifiant diverses dispositions légales relatives à la filiation et à l'adoption» (doc. 305, Sénat, n° 2, 12 septembre 1978), déposée par Mmes Goor-Eyben, Nauwelaerts, Pétry, Herman-Michielsen, Staels-Dompas et Mathieu-Mohin.

(3) Arrêté royal du 23 janvier 1980 (*Moniteur belge*, 29 janvier 1980) concernant l'assurance obligatoire contre la maladie et l'invalidité; projet de «loi établissant les principes généraux de la sécurité sociale des travailleurs salariés» du 28 août 1980 (Sénat, n° 508, 1970-1980, n° 1); proposition de loi relative à l'égalité de traitement entre hommes et femmes dans la sécurité sociale, déposée par Mme Smet le 19 septembre 1979 (Chambre des Représentants, n° 416, 1979-1980, n° 1).

ment van welke aard ook, waaraan een rechtsgevolg is verbonden, gericht op beperking van de rechtsbevoegdheid van vrouwen, als nietig dient te worden beschouwd.»

zal anderzijds voor ons land een probleem stellen zo lang de tijdelijke regeling voorzien bij de wet van 14 juli 1976 inzake het huwelijksstelsel van toepassing is. Dienaangaande overweegt de Regering op het ogenblik van de toetreding tot het Verdrag het hiernavolgend voorbehoud te maken:

«Artikel 15, alinea's 2 en 3, doet geen afbreuk aan de geldigheid van de tijdelijke regeling voorzien voor echtgenoten, gehuwd voor het van kracht worden van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels die, op grond van de mogelijkheid hiertoe door deze wet geboden, een verklaring hebben afgelegd tot het ongewijzigd behoud van hun eerder huwelijksstelsel.»

Bij de toetreding van de Belgische Staat tot het Verdrag, zal de Regering anderzijds verplicht zijn een voorbehoud te maken aangaande artikel 7 betreffende de toegang van de vrouwen tot de overheidsambten. Dit voorbehoud luidt als volgt:

«De toepassing van artikel 7 doet geen afbreuk op de geldigheid van de grondwettelijke beschikkingen, zoals ze voorzien zijn in artikel 60, die de uitoefening van de koninklijke machten aan mannen voorbehouden en in artikel 58, die aan de zonen van de Koning of bij hun ontstentenis aan de Belgische prinsen die tot de troongerechtigde tak van de koninklijke familie behoren, van rechtswege het ambt van Senator toekent op de leeftijd van 18 jaar en met stemrecht op de leeftijd van 25 jaar.

Artikel 7 van het Verdrag doet geen afbreuk op de toepassing van de grondwettelijke regelen inzake het Regentschap zoals ze door de Belgische Staat zouden geïnterpreteerd worden.»

Tot besluit en rekening houdende met voornoemde voorbehouden, is de Regering van oordeel dat de thans in België overblijvende discriminatie geen hinderpaal vormt voor een onmiddellijke bekrachtiging van het Verdrag, hetwelk voor de toetredende Staten slechts de verplichting inhoudt hun intern recht in een nabije toekomst aan te passen.

De Regering wenst anderzijds dat België, dat zeer actief deelgenomen heeft in de uitwerking van het Verdrag en waarvan de wetgeving praktisch overeenkomt met de tekst ervan, zou behoren tot de eerste Lid-Staten van de Verenigde Naties die het Verdrag bekrachtigen en aldus de gelijklopendheid tussen de evolutie van de zeden en de mentaliteiten enerzijds en de evolutie van het intern recht anderzijds zouden begunstigen.

un effet juridique visant à limiter la capacité juridique de la femme doit être considéré comme nul»,

posera dans notre pays un problème aussi longtemps que l'arrangement temporaire prévu par la loi du 14 juillet 1976 concernant le régime matrimonial ne se sera pas éteint. En adhérant à la Convention, au nom de l'Etat belge, le Gouvernement envisage de formuler une réserve libellée comme suit:

«L'application de l'article 15, alinéas 2 et 3 n'affectera pas la validité des dispositions temporaires prévues en faveur des époux mariés avant l'entrée en vigueur de la loi du 14 juillet 1976 concernant les droits et devoirs réciproques des conjoints et leurs régimes matrimoniaux et qui auront, conformément à la faculté qui leur en est laissée en vertu de cette loi, fait une déclaration de maintien intégral de leur régime matrimonial antérieur.»

D'autre part, en adhérant au nom de l'Etat belge à la Convention, le Gouvernement est tenu de formuler une réserve au sujet de l'article 7 relatif à l'accès des femmes aux fonctions publiques. Cette réserve sera formulée comme suit:

«L'application de l'article 7 n'affectera pas la validité des dispositions constitutionnelles, telles qu'elles sont prévues par l'article 60, réservant aux hommes l'exercice des pouvoirs royaux et par l'article 58, réservant aux fils du Roi ou à leur défaut, aux princes belges de la branche de la famille royale appelée à régner, la fonction de sénateur de droit à l'âge de dix-huit ans et avec voix délibérative à l'âge de vingt-cinq ans.

L'article 7 de la Convention ne saurait faire obstacle à l'application des règles constitutionnelles en matière de Régence telles qu'elles seraient interprétées par l'Etat belge.»

En conclusion, et compte tenu des réserves précitées, le Gouvernement estime que les discriminations subsistant en Belgique ne constituent pas un obstacle à la ratification immédiate de la Convention, laquelle n'entraîne, pour les Etats contractants, que l'obligation de modifier leur droit interne dans un avenir rapproché.

Le Gouvernement souhaite par ailleurs que la Belgique, qui a pris une part très active à l'élaboration de la Convention et dont la législation est pratiquement conforme au texte de celle-ci, puisse figurer parmi les premiers pays des Nations Unies à la ratifier, favorisant ainsi la concordance entre l'évolution des mœurs et des mentalités d'une part et l'évolution du droit interne de l'autre.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

CH.-F. NOTHOMB.

Le Ministre des Affaires étrangères,

CH.-F. NOTHOMB.

ONTWERP VAN WET

BOUDEWIJN,
Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze Minister van Buitenlandse Zaken

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

Onze Minister van Buitenlandse Zaken is gelast, in Onze naam, bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp in te dienen, waarvan de tekst volgt:

ENIG ARTIKEL

Het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, opgemaakt te New York op 18 december 1979, zal volkomen uitwerking hebben.

Gegeven te Motril (Spanje), 31 augustus 1981.

BOUDEWIJN.

Van Koningswege:
De Minister van Buitenlandse Zaken,
CH.-F. NOTHOMB.

PROJET DE LOI

BAUDOUIN,
Roi des Belges,

A tous présents et à venir, SALUT.

Sur la proposition de Notre Ministre des Affaires étrangères

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRETONS:

Notre Ministre des Affaires étrangères est chargé de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives, le projet de loi dont la teneur suit:

ARTICLE UNIQUE

La Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes, faite à New York le 18 décembre 1979, sortira son plein et entier effet.

Donné à Motril (Espagne), le 31 août 1981.

BAUDOUIN.

Par le Roi:
Le Ministre des Affaires étrangères,
CH.-F. NOTHOMB.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, de 2e maart 1981 door de Minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet «houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, opgemaakt te New York op 18 december 1979», heeft de 1ste april 1981 het volgend advies gegeven:

Op zichzelf geeft het ontwerp geen aanleiding tot opmerkingen.

Een aantal door het Verdrag geregelde aangelegenheden vallen onder de bevoegdheden die aan de Gemeenschappen zijn toegewezen door artikel 59bis van de Grondwet en door de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, zodat de bekrachtiging door de Belgische Staat van het Verdrag waarvoor het ontwerp de instemming van de Wetgevende Kamers bedoelt te verkrijgen, eerst zou mogen plaatshebben nadat hetzelfde Verdrag de instemming van de Gemeenschapsraden zal hebben verkregen overeenkomstig artikel 16 van de aangehaalde bijzondere wet.

De kamer was samengesteld uit:

De Heren: P. TAPIE, kamervoorzitter,
H. ROUSSEAU, Ch. HUBERLANT, staatsraden,
P. DE VISSCHER, F. RIGAUX, assessoren van de afdeling wetgeving,

Mevrouw: M. VAN GERREWEY, toegevoegd griffier.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. P. TAPIE.

Het verslag werd uitgebracht door de H. E. FALMAGNE, auditeur.

De Griffier,
M. VAN GERREWEY,
toegevoegd griffier.

De Voorzitter,
P. TAPIE

AVIS DU CONSEIL D'ETAT

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre des Affaires étrangères, le 2 mars 1981, d'une demande d'avis sur un projet de loi «portant approbation de la Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes, faite à New York le 18 décembre 1979», a donné le 1er avril 1981 l'avis suivant:

En lui-même, le projet ne soulève pas d'observation.

Comme certaines des matières réglées par la Convention entrent dans les compétences attribuées aux Communautés par l'article 59bis de la Constitution et par la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, la ratification par l'Etat belge de la Convention que le projet entend soumettre à l'assentiment des Chambres législatives ne devrait avoir lieu qu'après que la même Convention aura reçu l'assentiment des Conseils de Communautés, conformément à l'article 16 de la loi spéciale précitée.

La chambre était composée de:

Messieurs: P. TAPIE, président de chambre,
H. ROUSSEAU, Ch. HUBERLANT, conseillers d'Etat,
P. DE VISSCHER, F. RIGAUX, assesseurs de la section de législation,

Madame: M. VAN GERREWEY, greffier assumé.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. P. TAPIE.

Le rapport a été présenté par M. E. FALMAGNE, auditeur.

Le Greffier,
M. VAN GERREWEY,
greffier assumé.

Le Président,
P. TAPIE.

(Vertaling)
Verdrag inzake de uitbanning
van alle vormen van discriminatie
van vrouwen

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag,

Erop wijzend dat het Handvest van de Verenigde Naties opnieuw het vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens, in de waardigheid en de waarde van de mens en in de gelijke rechten van mannen en vrouwen bevestigt,

Erop wijzend dat de Universele Verklaring van de rechten van de mens het beginsel van de ontoelaatbaarheid van discriminatie bevestigt en verkondigt dat alle mensen vrij en gelijk in waardigheid en in rechten zijn geboren en dat eenieder aanspraak heeft op alle daarin genoemde rechten en vrijheden, zonder enig onderscheid van welke aard ook, waaronder begrepen ieder onderscheid naar geslacht,

Erop wijzend dat de Staten die partij zijn bij de Internationale Verdragen inzake de rechten van de mens verplicht zijn het gelijke recht van mannen en vrouwen op het genot van alle economische, sociale, culturele, burgerlijke en politieke rechten te verzekeren,

In aanmerking nemend de internationale overeenkomsten gesloten onder auspiciën van de Verenigde Naties en de gespecialiseerde organisaties ter bevordering van de gelijkgerechtigdheid van mannen en vrouwen,

Tevens wijzend op de resoluties, verklaringen en aanbevelingen aangenomen door de Verenigde Naties en de gespecialiseerde organisaties ter bevordering van de gelijkgerechtigdheid van mannen en vrouwen,

Evenwel verontrust over het feit dat ondanks deze verschillende akten wijdverbreide discriminatie van vrouwen nog steeds bestaat,

Eraan herinnerend dat discriminatie van vrouwen schending van de beginselen van gelijkgerechtigdheid en eerbied voor de menselijke waardigheid is, de deelneming van vrouwen op gelijke voet met mannen aan het politieke, sociale, economische en culturele leven van hun land in de weg staat, de toename van de welvaart van de maatschappij en het gezin belemmert en de volledige ontplooiing van de mogelijkheden van vrouwen bij het dienen van hun land en van de mensheid ernstig bemoeilijkt,

Verontrust over het feit dat vrouwen in situaties van armoede worden achtergesteld bij de verkrijging van voedsel, gezondheidszorg, onderwijs, opleiding en werkgelegenheid, alsmede van andere mogelijkheden om in hun behoeften te voorzien,

Ervan overtuigd dat de invoering van de nieuwe internationale economische orde, gebaseerd op billijkheid en rechtvaardigheid, een aanzienlijke bijdrage zal leveren aan de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen,

Met nadruk erop wijzend dat de uitbanning van apartheid, van alle vormen van racisme, van rassendiscriminatie, van kolonialisme, van neo-kolonialisme, van agressie, van buitenlandse bezetting en overheersing en van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Staten, van essentieel belang is voor het volledige genot van rechten door mannen en vrouwen,

Bevestigend dat de versterking van de internationale vrede en veiligheid, de internationale ontspanning, de onderlinge samenwerking tussen alle Staten ongeacht hun sociaal en economisch stelsel, de algemene en volledige ontwapening, in het bijzonder nucleaire ontwapening onder streng en doeltreffend internationaal toezicht, de bevestiging van de beginselen van rechtvaardigheid, gelijkheid en wederzijds belang in de betrekkingen tussen de landen, en de verwezenlijking van het recht van volken, levend onder vreemde en koloniale overheersing en buitenlandse

Convention sur l'élimination
de toutes les formes de discrimination
à l'égard des femmes

Les Etats parties à la présente Convention,

Notant que la Charte des Nations Unies réaffirme la foi dans les droits fondamentaux de l'homme, dans la dignité et la valeur de la personne humaine et dans l'égalité des droits de l'homme et de la femme,

Notant que la Déclaration universelle des droits de l'homme affirme le principe de la non-discrimination et proclame que tous les êtres humains naissent libres et égaux en dignité et en droit et que chacun peut se prévaloir de tous les droits et de toutes les libertés qui y sont énoncés, sans distinction aucune, notamment de sexe,

Notant que les Etats parties aux Pactes internationaux relatifs aux droits de l'homme ont l'obligation d'assurer l'égalité des droits de l'homme et de la femme dans l'exercice de tous les droits économiques, sociaux, culturels, civils et politiques,

Considérant les conventions internationales conclues sous l'égide de l'Organisation des Nations Unies et des institutions spécialisées en vue de promouvoir l'égalité des droits de l'homme et de la femme,

Notant également les résolutions, déclarations et recommandations adoptées par l'Organisation des Nations Unies et les institutions spécialisées en vue de promouvoir l'égalité des droits de l'homme et de la femme,

Préoccupés toutefois de constater qu'en dépit de ces divers instruments les femmes continuent de faire l'objet d'importantes discriminations,

Rappelant que la discrimination à l'encontre des femmes viole les principes de l'égalité des droits et du respect de la dignité humaine, qu'elle entrave la participation des femmes, dans les mêmes conditions que les hommes, à la vie politique, sociale, économique et culturelle de leur pays, qu'elle fait obstacle à l'accroissement du bien-être de la société et de la famille et qu'elle empêche les femmes de servir leur pays et l'humanité dans toute la mesure de leurs possibilités,

Préoccupés par le fait que, dans les situations de pauvreté, les femmes ont un minimum d'accès à l'alimentation, aux services médicaux, à l'éducation, à la formation ainsi qu'aux possibilités d'emploi et à la satisfaction d'autres besoins,

Convaincus que l'instauration du nouvel ordre économique international fondé sur l'équité et la justice contribuera de façon significative à promouvoir l'égalité entre l'homme et la femme,

Soulignant que l'élimination de l'apartheid, de toutes les formes de racisme, de discrimination raciale, de colonialisme, de néo-colonialisme, d'agression, d'occupation et de domination étrangères et d'ingérence dans les affaires intérieures des Etats est indispensable à la pleine jouissance par l'homme et la femme de leurs droits,

Affirmant que le renforcement de la paix et de la sécurité internationales, le relâchement de la tension internationale, la coopération entre tous les Etats quels que soient leurs systèmes sociaux et économiques, le désarmement général et complet et, en particulier, le désarmement nucléaire sous contrôle international strict et efficace, l'affirmation des principes de la justice, de l'égalité et de l'avantage mutuel dans les relations entre pays et la réalisation du droit des peuples assujettis à une domination étrangère et coloniale et à une occupation étrangère à l'au-

bezetting, op zelfbeschikking en onafhankelijkheid, alsmede de eerbiediging van de nationale soevereiniteit en de territoriale integriteit, de maatschappelijke vooruitgang en 'ontwikkeling zullen bevorderen en derhalve zullen bijdragen tot het bereiken van volledige gelijkheid van mannen en vrouwen,

Ervan overtuigd dat voor de volledige ontwikkeling van een land, het welzijn van de wereld en de zaak van de vrede is vereist dat zoveel mogelijk vrouwen, op gelijke voet met mannen, op alle gebieden deelnemen,

Indachtig de belangrijke, tot dusverre niet volledige erkende bijdrage van vrouwen aan het welzijn van het gezin en aan de ontwikkeling van de maatschappij, alsmede de maatschappelijke betekenis van het moederschap en de rol van beide ouders in het gezin en bij de opvoeding van kinderen, en beseffend dat de functie van vrouwen bij de voortplanting geen basis voor discriminatie mag zijn, maar dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen door mannen, vrouwen en samenleving als geheel gezamenlijk moet worden gedragen,

Zich ervan bewust dat een verandering in de traditionele rol zowel van mannen als van vrouwen in de maatschappij en in het gezin noodzakelijk is om tot volledige gelijkheid van mannen en vrouwen te komen,

Vastbesloten de beginselen, genoemd in de Verklaring inzake de uitbanning van discriminatie van vrouwen, te verwezenlijken en te dien einde de maatregelen die ten behoeve van de uitbanning van zodanige discriminatie in al haar vormen en uitingen zijn vereist, aan te nemen,

Zijn overeengekomen als volgt:

DEEL I

ARTIKEL 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder « discriminatie van vrouwen » verstaan elke vorm van onderscheid, uitsluiting of beperking op grond van geslacht, die tot gevolg of tot doel heeft de erkenning, het genot of de uitoefening door vrouwen van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel gebied, op het terrein van de burgerrechten of welk ander gebied dan ook, ongeacht hun echtelijke staat, op de grondslag van gelijkheid van mannen en vrouwen aan te tasten of teniet te doen.

ART. 2

De Staten die partij zijn van dit Verdrag, veroordelen discriminatie in alle vormen van vrouwen, komen overeen onverwijld met alle passende middelen een beleid te volgen, gericht op uitbanning van discriminatie van vrouwen, en verbinden zich tot dit doel:

- a) het beginsel van gelijkheid van mannen en vrouwen in hun nationale grondwet of in andere geëigende wetgeving op te nemen, indien dit nog niet is geschied, en de praktische verwezenlijking van dit beginsel door middel van wetgeving of met andere passende middelen te verzekeren;
- b) passende wettelijke en andere maatregelen te treffen, met inbegrip van — waar nodig — sancties, waarin alle discriminatie van vrouwen wordt verboden;
- c) wettelijke bescherming in te voeren van de rechten van vrouwen op gelijke voet met mannen en door middel van bevoegde nationale rechterlijke instanties en andere overheidsinstellingen de daadwerkelijke bescherming van vrouwen tegen elke vorm van discriminatie te verzekeren;
- d) zich te onthouden van ieder discriminerend handelen, eenmalig of voortdurend, jegens vrouwen en te verzekeren dat de overheidsorganen en -instellingen handelen overeenkomstig deze verplichting;

totodeterminatie et à l'indépendance, ainsi que le respect de la souveraineté nationale et de l'intégrité territoriale favoriseront le progrès social et le développement et contribueront par conséquent à la réalisation de la pleine égalité entre l'homme et la femme,

Convaincus que le développement complet d'un pays, le bien-être du monde et la cause de la paix demandent la participation maximale des femmes, à l'égalité avec les hommes, dans tous les domaines,

Ayant à l'esprit l'importance de la contribution des femmes au bien-être de la famille et au progrès de la société, qui jusqu'à présent n'a pas été pleinement reconnue, de l'importance sociale de la maternité et du rôle des parents dans la famille et dans l'éducation des enfants, et conscients du fait que le rôle de la femme dans la procréation ne doit pas être une cause de discrimination et que l'éducation des enfants exige le partage des responsabilités entre les hommes, les femmes et la société dans son ensemble,

Conscients que le rôle traditionnel de l'homme dans la famille et dans la société doit évoluer autant que celui de la femme si on veut parvenir à une réelle égalité de l'homme et de la femme,

Résolus à mettre en œuvre les principes énoncés dans la Déclaration sur l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes et, pour ce faire, à adopter les mesures nécessaires à la suppression de cette discrimination sous toutes ses formes et dans toutes ses manifestations,

Sont convenus de ce qui suit:

PREMIERE PARTIE

ARTICLE 1er

Aux fins de la présente Convention, l'expression « discrimination à l'égard des femmes » vise toute distinction, exclusion ou restriction fondée sur le sexe qui a pour effet ou pour but de compromettre ou de détruire la reconnaissance, la jouissance ou l'exercice par les femmes, quel que soit leur état matrimonial, sur la base de l'égalité de l'homme et de la femme, des droits de l'homme et des libertés fondamentales dans les domaines politique, économique, social, culturel et civil ou dans tout autre domaine.

ART. 2

Les Etats parties condamnent la discrimination à l'égard des femmes sous toutes ses formes, conviennent de poursuivre par tous les moyens appropriés et sans retard une politique tendant à éliminer la discrimination à l'égard des femmes et, à cette fin, s'engagent à:

- a) inscrire dans leur constitution nationale ou toute autre disposition législative appropriée le principe de l'égalité des hommes et des femmes, si ce n'est déjà fait, et à assurer par voie de législation ou par d'autres moyens appropriés l'application effective dudit principe;
- b) adopter des mesures législatives et d'autres mesures appropriées assorties, y compris des sanctions en cas de besoin, interdisant toute discrimination à l'égard des femmes;
- c) instaurer une protection juridictionnelle des droits des femmes sur un pied d'égalité avec les hommes et garantir, par le truchement des tribunaux nationaux compétents et d'autres institutions publiques, la protection effective des femmes contre tout acte discriminatoire;
- d) s'abstenir de tout acte ou pratique discriminatoire à l'égard des femmes et faire en sorte que les autorités publiques et les institutions publiques se conforment à cette obligation.

e) alle passende maatregelen te nemen om discriminatie van vrouwen door personen, organisaties of ondernemingen uit te bannen;

f) alle passende maatregelen, waaronder wetgevende, te nemen om bestaande wetten, voorschriften, gebruiken en praktijken, die discriminatie van vrouwen inhouden, te wijzigen of in te trekken, onderscheidenlijk af te schaffen;

g) alle nationale strafbepalingen die discriminatie van vrouwen inhouden, in te trekken.

ART. 3

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen op alle gebieden, in het bijzonder op politiek, sociaal, economisch en cultureel gebied, alle passende maatregelen, waaronder wetgevende, om de volledige ontplooiing en ontwikkeling van vrouwen te verzekeren, ten einde haar de uitoefening en het genot van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op gelijke voet met mannen te waarborgen.

ART. 4

1. Wanneer de Staten die partij zijn bij dit Verdrag tijdelijk bijzondere maatregelen treffen die zijn gericht op versnelling van feitelijke gelijkstelling van mannen en vrouwen wordt dit niet beschouwd als discriminatie, als omschreven in dit Verdrag, maar het mag geenszins leiden tot handhaving van ongelijke of afzonderlijke normen; deze maatregelen dienen buiten werking te worden gesteld zodra de doelstellingen ter zake van gelijke kansen en gelijke behandeling zijn verwezenlijkt.

2. Wanneer de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, bijzondere maatregelen treffen, met inbegrip van de in dit Verdrag vervatte maatregelen, die zijn gericht op bescherming van het moederschap wordt dit niet beschouwd als discriminerend.

ART. 5

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om:

a) het sociale en culturele gedragspatroon van de man en de vrouw te veranderen ten einde te komen tot de uitbanning van vooroordelen, van gewoonten en van alle andere gebruiken, die zijn gebaseerd op de gedachte van de minderwaardigheid of meerderwaardigheid van één van beide geslachten of op de stereotiepe rollen van mannen en vrouwen;

b) ervoor zorg te dragen dat onderwijs over het gezin een juist begrip van het moederschap als sociale functie, en de erkenning van de gezamenlijke verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen bij het grootbrengen en de ontwikkeling van hun kinderen bevat, met dien verstande dat het belang van de kinderen in alle gevallen vooropstaat.

ART. 6

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen, waaronder wetgevende, ter bestrijding van alle vormen van handel in vrouwen en van het exploiteren van prostitutie van vrouwen.

DEEL II

ART. 7

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen in het politieke en openbare leven van het land uit te bannen, en verzekeren vrouwen in het bijzonder het recht om op gelijke voet met mannen:

e) prendre toutes mesures appropriées pour éliminer la discrimination pratiquée à l'égard des femmes par une personne, une organisation ou une entreprise quelconque;

f) prendre toutes les mesures appropriées, y compris des dispositions législatives, pour modifier ou abroger toute loi, disposition réglementaire, coutume ou pratique qui constitue une discrimination à l'égard des femmes;

g) abroger toutes les dispositions pénales qui constituent une discrimination à l'égard des femmes.

ART. 3

Les Etats parties prennent dans tous les domaines, notamment dans les domaines politique, social, économique et culturel, toutes les mesures appropriées, y compris des dispositions législatives, pour assurer le plein développement et le progrès des femmes, en vue de leur garantir l'exercice et la jouissance des droits de l'homme et des libertés fondamentales sur la base de l'égalité avec les hommes.

ART. 4

1. L'adoption par les Etats parties de mesures temporaires spéciales visant à accélérer l'instauration d'une égalité de fait entre les hommes et les femmes n'est pas considérée comme un acte de discrimination tel qu'il est défini dans la présente Convention, mais ne doit en aucune façon avoir pour conséquence le maintien de normes inégales ou distinctes; ces mesures doivent être abrogées dès que les objectifs en matière d'égalité de chances et de traitement ont été atteints.

2. L'adoption par les Etats parties de mesures spéciales, y compris de mesures prévues dans la présente Convention, qui visent à protéger la maternité n'est pas considérée comme un acte discriminatoire.

ART. 5

Les Etats parties prennent toutes les mesures appropriées pour:

a) modifier les schémas et modèles de comportement socio-culturel de l'homme et de la femme en vue de parvenir à l'élimination des préjugés et des pratiques coutumières, ou de tout autre type, qui sont fondés sur l'idée de l'infériorité ou de la supériorité de l'un ou l'autre sexe ou d'un rôle stéréotypé des hommes et des femmes;

b) faire en sorte que l'éducation familiale contribue à faire bien comprendre que la maternité est une fonction sociale et à faire reconnaître la responsabilité commune de l'homme et de la femme dans le soin d'élever leurs enfants et d'assurer leur développement, étant entendu que l'intérêt des enfants est la condition primordiale dans tous les cas.

ART. 6

Les Etats parties prennent toutes les mesures appropriées, y compris des dispositions législatives, pour réprimer, sous toutes leurs formes, le trafic des femmes et l'exploitation de la prostitution des femmes.

DEUXIEME PARTIE

ART. 7

Les Etats parties prennent toutes les mesures appropriées pour éliminer la discrimination à l'égard des femmes dans la vie politique et publique du pays et, en particulier, leur assurent, dans des conditions d'égalité avec les hommes, le droit:

a) hun stem uit te brengen bij alle verkiezingen en volksstemmingen, en verkiesbaar te zijn in alle openbaar gekozen lichamen;

b) deel te nemen aan de vaststelling van het overheidsbeleid en aan de uitvoering hiervan, alsook openbare ambten te bekleeden en alle openbare functies op alle overheidsniveaus te vervullen;

c) deel te nemen aan niet-overheidsorganisaties en verenigingen op het gebied van het openbare en politieke leven van het land.

ART. 8

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat vrouwen, op gelijke voet met mannen en zonder enig onderscheid, de mogelijkheid hebben hun regering op internationaal niveau te vertegenwoordigen en deel te nemen aan de werkzaamheden van internationale organisaties.

ART. 9

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen vrouwen gelijke rechten als mannen om een nationaliteit te verkrijgen, van nationaliteit te veranderen of deze te behouden. Zij waarborgen in het bijzonder dat noch een huwelijk met een buitenlander, noch een wijziging van nationaliteit van de echtgenoot staande huwelijk, automatisch de nationaliteit van de echtgenote verandert, haar staatloos maakt of haar dwingt de nationaliteit van haar echtgenoot aan te nemen.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen vrouwen gelijke rechten als mannen wat de nationaliteit van hun kinderen betreft.

DEEL III

ART. 10

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen uit te bannen ten einde vrouwen rechten te verzekeren die gelijk zijn aan die van mannen op het gebied van onderwijs en vorming, en in het bijzonder, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, het volgende te garanderen:

a) dezelfde mogelijkheden inzake loopbaan- en beroepskeuze en inzake toelating tot het onderwijs en inzake het verwerven van diploma's aan alle categorieën onderwijsinstellingen zowel op het platteland als in de stedelijke gebieden; deze gelijkheid dient te worden verzekerd in de aan de school voorafgaande vorming, het algemeen vormend en het technisch onderwijs, het hoger beroepsonderwijs en het hoger technisch onderwijs, zowel als in alle andere soorten beroepsopleiding;

b) toegang tot dezelfde onderwijsprogramma's, dezelfde examens, tot onderwijs door leerkrachten met dezelfde soort bevoegdheden, en tot schoolgebouwen en uitrusting van dezelfde kwaliteit;

c) uitbanning van elke stereotiepe opvatting van de rol van mannen en vrouwen op alle niveaus en in alle vormen van onderwijs, door het aanmoedigen van gemengd onderwijs en andere soorten onderwijs die zullen bijdragen tot het bereiken van dit doel, en in het bijzonder door de herziening van leerboeken en onderwijsprogramma's en door de aanpassing van onderwijsmethodes;

d) dezelfde mogelijkheden gebruik te maken van beurzen en andere studietoelagen;

e) dezelfde mogelijkheden inzake toegang tot programma's voor verderkerend onderwijs met inbegrip van programma's voor volwassenen te leren lezen en schrijven en om te leren lezen en schrijven toegespitst op de praktijk in het bijzonder programma's die erop zijn gericht in een zo vroeg mogelijk stadium ieder verschil in genoten onderwijs dat mocht bestaan tussen mannen en vrouwen te verkleinen;

a) de voter à toutes les élections et dans les référendums publics et être éligibles à tous les organismes publiquement élus;

b) de prendre part à l'élaboration de la politique de l'Etat et à son exécution, occuper des emplois publics et exercer toutes les fonctions publiques à tous les échelons du gouvernement;

c) de participer aux organisations et associations non gouvernementales s'occupant de la vie publique et politique du pays.

ART. 8

Les Etats parties prennent toutes les mesures appropriées pour que les femmes, dans des conditions d'égalité avec les hommes et sans aucune discrimination, aient la possibilité de représenter leur gouvernement à l'échelon international et de participer aux travaux des organisations internationales.

ART. 9

1. Les Etats parties accordent aux femmes des droits égaux à ceux des hommes en ce qui concerne l'acquisition, le changement et la conservation de la nationalité. Ils garantissent en particulier que ni le mariage avec un étranger, ni le changement de nationalité du mari pendant le mariage ne change automatiquement la nationalité de la femme, ni ne la rend apatride, ni ne l'oblige à prendre la nationalité de son mari.

2. Les Etats parties accordent à la femme des droits égaux à ceux de l'homme en ce qui concerne la nationalité de leurs enfants.

TROISIEME PARTIE

ART. 10

Les Etats parties prennent toutes les mesures appropriées pour éliminer la discrimination à l'égard des femmes afin de leur assurer des droits égaux à ceux des hommes en ce qui concerne l'éducation et, en particulier, pour assurer, sur la base de l'égalité de l'homme et de la femme:

a) les mêmes conditions d'orientation professionnelle, d'accès aux études et d'obtention de diplômes dans les établissements d'enseignement de toutes catégories, dans les zones rurales comme dans les zones urbaines, cette égalité devant être assurée dans l'enseignement préscolaire, général, technique, professionnel et technique supérieur, ainsi que dans tout autre moyen de formation professionnelle;

b) l'accès aux mêmes programmes, aux mêmes examens, à un personnel enseignant possédant les qualifications de même ordre, à des locaux scolaires et à un équipement de même qualité;

c) l'élimination de toute conception stéréotypée des rôles de l'homme et de la femme à tous les niveaux et dans toutes les formes d'enseignement en encourageant l'éducation mixte et d'autres types d'éducation qui aideront à réaliser cet objectif et, en particulier, en révisant les livres et programmes scolaires et en adaptant les méthodes pédagogiques;

d) les mêmes possibilités en ce qui concerne l'octroi de bourses et autres subventions pour les études;

e) les mêmes possibilités d'accès aux programmes d'éducation permanente, y compris aux programmes d'alphabétisation pour adultes et d'alphabétisation fonctionnelle, en vue notamment de réduire au plus tôt tout écart d'instruction existant entre les hommes et les femmes;

f) vermindering van het aantal meisjes en vrouwen die studie opgeven en organisatie van programma's voor meisjes en vrouwen die voortijdig de school hebben verlaten;

g) dezelfde mogelijkheden om actief deel te nemen aan sport en lichamelijke opvoeding;

h) toegang tot bijzondere informatie van opvoedkundige aard, die kan bijdragen tot het waarborgen van de gezondheid en het welzijn van het gezin, met inbegrip van informatie en advies inzake geboorteregeling.

ART. 11

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen in het arbeidsproces uit te bannen, ten einde vrouwen, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, dezelfde rechten te verzekeren, in het bijzonder:

a) het recht op arbeid, als onvervreemdbaar recht van alle mensen;

b) het recht op dezelfde arbeidsmogelijkheden met inbegrip van toepassing van dezelfde selectiecriteria in het arbeidsproces;

c) het recht op vrije keuze van beroep en werk, het recht op bevordering, behoud van de werkkring en alle aan de desbetreffende arbeidsverbanden uitkeringen en voorwaarden, alsmede het recht om een beroepsopleiding te volgen en te worden herschoold; hieronder zijn begrepen leerlingstelsels, voortgezette beroepsopleidingen en wederkerend onderwijs;

d) het recht op gelijke beloning, met inbegrip van uitkeringen, en op gelijke behandeling met betrekking tot arbeid van gelijke waarde, alsmede gelijke behandeling bij de beoordeling van de kwaliteit van het werk;

e) het recht op sociale zekerheid, in het bijzonder in geval van pensionering, werkloosheid, ziekte, invaliditeit en ouderdom, en arbeidsongeschiktheid om andere redenen, alsmede het recht op betaald verlof;

f) het recht op bescherming van de gezondheid en op veilige arbeidsomstandigheden, met inbegrip van de zorg voor het behoud van de voortplantingsfunctie.

2. Ten einde discriminatie van vrouwen op grond van huwelijk of moederschap te voorkomen en het daadwerkelijke recht van vrouwen op arbeid te verzekeren, nemen de Staten die partij zijn bij dit Verdrag passende maatregelen om:

a) ontslag op grond van zwangerschap of verlof wegens bevalling, en discriminatie bij ontslag in verband met huwelijkse staat te verbieden en sancties op overtreding van deze maatregelen te stellen;

b) verlof wegens bevalling in te voeren met behoud van loon of met vergelijkbare sociale voorzieningen, zonder dat dit leidt tot verlies van de vroegere werkkring, de behaalde anciënniteit of de hun toekomstige sociale uitkeringen;

c) de verlening aan te moedigen van de noodzakelijke ondersteunende diensten voor sociale zorg, om ouders in staat te stellen verplichtingen jegens het gezin te combineren met verantwoordelijkheden in het werk en deelneming aan het openbare leven, in het bijzonder door het opzetten en ontwikkelen van een netwerk van faciliteiten voor kinderopvang te bevorderen;

d) bijzondere bescherming tijdens de zwangerschap te bieden aan vrouwen wier soort arbeid schadelijk voor hen is gebleken.

3. De beschermende wetgeving met betrekking tot de in dit artikel bedoelde aangelegenheden wordt met geregelde tussenpozen opnieuw bezien in het licht van de wetenschappelijke en technologische kennis en wordt — indien nodig — gewijzigd, ingetrokken of uitgebreid.

f) la réduction des taux d'abandon féminin des études et l'organisation de programmes pour les filles et les femmes qui ont quitté l'école prématurément;

g) les mêmes possibilités de participer activement aux sports et à l'éducation physique;

h) l'accès à des renseignements spécifiques d'ordre éducatif tendant à assurer la santé et le bien-être des familles, y compris l'information et des conseils relatifs à la planification de la famille.

ART. 11

1. Les Etats parties s'engagent à prendre toutes les mesures appropriées pour éliminer la discrimination à l'égard des femmes dans le domaine de l'emploi, afin d'assurer, sur la base de l'égalité de l'homme et de la femme, les mêmes droits, et en particulier:

a) le droit au travail en tant que droit inaliénable de tous les êtres humains;

b) le droit aux mêmes possibilités d'emploi, y compris l'application des mêmes critères de sélection en matière d'emploi;

c) le droit au libre choix de la profession et de l'emploi, le droit à la promotion, à la stabilité de l'emploi et à toutes les prestations et conditions de travail, le droit à la formation professionnelle et au recyclage, y compris l'apprentissage, le perfectionnement professionnel et la formation permanente;

d) le droit à l'égalité de rémunération, y compris de prestation, à l'égalité de traitement pour un travail d'égale valeur aussi bien qu'à l'égalité de traitement en ce qui concerne l'évaluation de la qualité du travail;

e) le droit à la sécurité sociale, notamment aux prestations de retraite, de chômage, de maladie, d'invalidité et de vieillesse ou pour toute autre perte de capacité de travail, ainsi que le droit à des congés payés;

f) le droit à la protection de la santé et à la sécurité des conditions de travail, y compris la sauvegarde de la fonction de reproduction.

2. Afin de prévenir la discrimination à l'égard des femmes en raison de leur mariage ou de leur maternité et de garantir leur droit effectif au travail, les Etats parties s'engagent à prendre des mesures appropriées ayant pour objet:

a) d'interdire, sous peine de sanctions, le licenciement pour cause de grossesse ou de congé de maternité et la discrimination dans les licenciements fondée sur le statut matrimonial;

b) d'instituer l'octroi de congés de maternité payés ou ouvrant droit à des prestations sociales comparables, avec la garantie du maintien de l'emploi antérieur, des droits d'ancienneté et des avantages sociaux;

c) d'encourager la fourniture des services sociaux d'appui nécessaires pour permettre aux parents de combiner les obligations familiales avec les responsabilités professionnelles et la participation à la vie publique, en particulier en favorisant l'établissement et le développement d'un réseau de garderies d'enfants;

d) d'assurer une protection spéciale aux femmes enceintes dont il est prouvé que le travail est nocif.

3. Les lois visant à protéger les femmes dans les domaines visés par le présent article seront revues périodiquement en fonction des connaissances scientifiques et techniques et seront révisées, abrogées ou étendues, selon les besoins.

ART. 12

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen op het gebied van de gezondheidszorg uit te bannen, ten einde te verzekeren dat vrouwen, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, gebruik kunnen maken van medische zorg, met inbegrip van die welke verband houden met geboorteregeling.

2. Niettegenstaande het bepaalde in het eerste lid van dit artikel waarborgen de Staten die partij zijn bij dit Verdrag aan vrouwen passende, zonedig kosteloze dienstverlening in verband met zwangerschap, bevalling en de hierop volgende periode, alsmede passende voeding gedurende de zwangerschap en de tijd waarin zij hun zuigelingen voeden.

ART. 13

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie jegens de vrouw op andere gebieden van het economische en maatschappelijke leven uit te bannen, ten einde vrouwen, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, dezelfde rechten te verzekeren, in het bijzonder:

- a) het recht op gezinsuitkeringen;
- b) het recht op bankleningen, hypotheek en andere vormen van financieel krediet;
- c) het recht deel te nemen aan activiteiten op het gebied van vrijetijdsbesteding, aan sport en aan alle aspecten van het culturele leven.

ART. 14

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, houden rekening met de bijzondere problemen waarvoor vrouwen op het platteland worden gesteld en met de belangrijke rol die zij spelen bij het economisch voortbestaan van hun gezin, met inbegrip van hun werk in de niet door geld beheerste sectoren van de economie, en nemen alle passende maatregelen om de toepassing te verzekeren van het bepaalde in dit Verdrag ten aanzien van vrouwen in plattelandsgebieden.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie jegens de vrouw in plattelandsgebieden uit te bannen, ten einde te verzekeren dat vrouwen op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, deel nemen aan en voordeel genieten van de ontwikkeling van het platteland, en in het bijzonder garanderen zij zodanige vrouwen het recht:

- a) deel te nemen aan de uitwerking en uitvoering van ontwikkelingsplanning op alle niveaus;
- b) te kunnen beschikken over toereikende faciliteiten op het gebied van de gezondheidszorg, met inbegrip van informatie, advies en dienstverlening op het gebied van geboorteregeling;
- c) rechtstreeks voordeel te genieten van programma's voor sociale zekerheid;
- d) alle soorten zowel officiële, als onofficiële opleiding en vorming te ontvangen, met inbegrip van die welke verband houden met het kunnen lezen en schrijven toegespitst op de praktijk zowel als gebruik te kunnen maken van alle gemeenschapsdiensten en diensten op voorlichtingsgebied, onder andere ten einde hun technische vaardigheden te vergroten;
- e) zelfhulpgroepen en samenwerkingsverbanden te stichten, ten einde te bereiken dat zij gebruik kunnen maken van gelijke mogelijkheden op economisch gebied door middel van arbeid in dienstverband of arbeid voor eigen rekening;
- f) deel te nemen aan alle gemeenschapsactiviteiten;
- g) te kunnen beschikken over landbouwkrediet en landbouwleningen, faciliteiten voor de afzet van hun producten, de nodige technologie en gelijke behandeling bij land- en landbouwhervormingen alsook bij programma's voor herindeling van landbouwgrond;

ART. 12

1. Les Etats parties prennent toutes les mesures appropriées pour éliminer la discrimination à l'égard des femmes dans le domaine des soins de santé en vue de leur assurer, sur la base de l'égalité de l'homme et de la femme, les moyens d'accéder aux services médicaux, y compris ceux qui concernent la planification de la famille.

2. Nonobstant les dispositions du paragraphe 1 ci-dessus, les Etats parties fourniront aux femmes pendant la grossesse, pendant l'accouchement et après l'accouchement, des services appropriés et, au besoin, gratuits, ainsi qu'une nutrition adéquate pendant la grossesse et l'allaitement.

ART. 13

Les Etats parties s'engagent à prendre toutes les mesures appropriées pour éliminer la discrimination à l'égard des femmes dans d'autres domaines de la vie économique et sociale, afin d'assurer, sur la base de l'égalité de l'homme et de la femme, les mêmes droits et, en particulier:

- a) le droit aux prestations familiales;
- b) le droit aux prêts bancaires, prêts hypothécaires et autres formes de crédit financier;
- c) le droit de participer aux activités récréatives, aux sports et à tous les aspects de la vie culturelle.

ART. 14

1. Les Etats parties tiennent compte des problèmes particuliers qui se posent aux femmes rurales et du rôle important que ces femmes jouent dans la survie économique de leurs familles, notamment par leur travail dans les secteurs non monétaires de l'économie, et prennent toutes les mesures appropriées pour assurer l'application des dispositions de la présente Convention aux femmes des zones rurales.

2. Les Etats parties prennent toutes les mesures appropriées pour éliminer la discrimination à l'égard des femmes dans les zones rurales afin d'assurer, sur la base de l'égalité de l'homme et de la femme, leur participation au développement rural et à ses avantages et, en particulier, ils leur assurent le droit:

- a) de participer pleinement à l'élaboration et à l'exécution des plans de développement à tous les échelons;
- b) d'avoir accès aux services adéquats dans le domaine de la santé, y compris aux informations, conseils et services en matière de planification de la famille;
- c) de bénéficier directement des programmes de sécurité sociale;
- d) de recevoir tout type de formation et d'éducation, scolaires ou non, y compris en matière d'alphabétisation fonctionnelle, et de pouvoir bénéficier de tous les services communautaires et de vulgarisation, notamment pour accroître leurs compétences techniques;
- e) d'organiser des groupes d'entraide et des coopératives afin de permettre l'égalité de chances sur le plan économique, qu'il s'agisse de travail salarié ou de travail indépendant;
- f) de participer à toutes les activités de la communauté;
- g) d'avoir accès au crédit et aux prêts agricoles, ainsi qu'aux services de commercialisation et aux technologies appropriées, et de recevoir un traitement égal comme les réformes foncières et agraires et dans les projets d'aménagement rural;

h) onder behoorlijke omstandigheden te leven, in het bijzonder wat huisvesting, sanitaire voorzieningen, elektriciteits- en watervoorziening, vervoer en verbindingen betreft.

DEEL IV

ART. 15

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen de vrouw gelijkheid aan de man voor de wet.

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen aan vrouwen in burgerlijke aangelegenheden rechtsbevoegdheid die gelijk is aan die van mannen, en dezelfde mogelijkheden om die bevoegdheid uit te oefenen. In het bijzonder verlenen zij vrouwen gelijke rechten om overeenkomsten te sluiten en bezittingen te beheren, en behandelen hen in alle stadia van gerechtelijke procedures op dezelfde wijze.

3. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag komen overeen dat iedere overeenkomst en ieder ander particulier document van welke aard ook, waaraan een rechtsgevolg is verbonden, gericht op beperking van de rechtsbevoegdheid van vrouwen, als nietig dient te worden beschouwd.

4. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen mannen en vrouwen dezelfde rechten met betrekking tot de wetgeving inzake de bewegingsvrijheid van personen en de vrijheid hun woon- en verblijfplaats te kiezen.

ART. 16

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie jegens de vrouw in alle aangelegenheden betreffende huwelijk en familiebetrekkingen uit te bannen, en verzekeren in het bijzonder, op basis van gelijkheid van de man en de vrouw :

- a)* hetzelfde recht om een huwelijk aan te gaan;
- b)* hetzelfde recht om in vrijheid een echtgenoot te kiezen en alleen met vrije en volledige toestemming een huwelijk aan te gaan;
- c)* dezelfde rechten en verantwoordelijkheden tijdens het huwelijk en bij de ontbinding ervan;
- d)* dezelfde rechten en verantwoordelijkheden als ouder, ongeacht de echtelijke staat, in aangelegenheden met betrekking tot hun kinderen; in alle gevallen staat het belang van de kinderen voorop;
- e)* dezelfde rechten om in vrijheid en bewust een beslissing te nemen over het aantal van hun kinderen en het tijdsverloop tussen de geboorten daarvan en te kunnen beschikken over de informatie, vorming en middelen om hen in staat te stellen deze rechten uit te oefenen;
- f)* dezelfde rechten en verantwoordelijkheden met betrekking tot ouderlijk gezag en voogdij over en de adoptie van kinderen, of soortgelijke instellingen waar deze begrippen in de nationale wet bestaan, in alle gevallen staat het belang van de kinderen voorop;
- g)* dezelfde persoonlijke rechten als echtgenoot en echtgenote, met inbegrip van het recht een achternaam, een beroep en een werkkring te kiezen;
- h)* dezelfde rechten voor beide echtgenoten met betrekking tot eigendom, verwerving, beheer, bestuur en genot van en beschikking over bezittingen, hetzij om niet hetzij onder bezwarende titel.

2. Verlovingen en huwelijken van kinderen dienen geen rechtsgevolg te hebben en alle noodzakelijke maatregelen, met inbegrip van wetgevende, dienen te worden genomen om een minimumleeftijd voor het aangaan van een huwelijk vast te stellen en de registratie van huwelijken in een officieel register verplicht te stellen.

h) de bénéficier de conditions de vie convenables, notamment en ce qui concerne le logement, l'assainissement, l'approvisionnement en électricité et en eau, les transports et les communications.

QUATRIEME PARTIE

ART. 15

1. Les Etats parties reconnaissent à la femme l'égalité avec l'homme devant la loi.

2. Les Etats parties reconnaissent à la femme, en matière civile, une capacité juridique identique à celle de l'homme et les mêmes possibilités pour exercer cette capacité. Ils lui reconnaissent en particulier des droits égaux en ce qui concerne la conclusion de contrats et l'administration de biens et leur accordent le même traitement à tous les stades de la procédure judiciaire.

3. Les Etats parties conviennent que tout contrat et tout autre instrument privé, de quelque type que ce soit, ayant un effet juridique visant à limiter la capacité juridique de la femme doit être considéré comme nul.

4. Les Etats parties reconnaissent à l'homme et à la femme les mêmes droits en ce qui concerne la législation relative au droit des personnes à circuler librement et à choisir leur résidence et leur domicile.

ART. 16

1. Les Etats parties prennent toutes les mesures nécessaires pour éliminer la discrimination à l'égard des femmes dans toutes les questions découlant du mariage et dans les rapports familiaux et, en particulier, assure, sur la base de l'égalité de l'homme et de la femme :

- a)* le même droit de contracter mariage;
- b)* le même droit de choisir librement son conjoint et de ne contracter mariage que de son libre et plein consentement;
- c)* les mêmes droits et les mêmes responsabilités au cours du mariage et lors de sa dissolution;
- d)* les mêmes droits et les mêmes responsabilités en tant que parents, quel que soit leur état matrimonial, pour les questions se rapportant à leurs enfants; dans tous les cas, l'intérêt des enfants sera la considération primordiale;
- e)* les mêmes droits de décider librement et en toute connaissance de cause du nombre et de l'espacement des naissances et d'avoir accès aux informations, à l'éducation et aux moyens nécessaires pour leur permettre d'exercer ces droits;
- f)* les mêmes droits et responsabilités en matière de tutelle, de curatelle, de garde et d'adoption des enfants, ou d'institutions similaires, lorsque ces concepts existent dans la législation nationale; dans tous les cas, l'intérêt des enfants sera la considération primordiale;
- g)* les mêmes droits personnels au mari et à la femme, y compris en ce qui concerne le choix du nom de famille, d'une profession et d'une occupation;
- h)* les mêmes droits à chacun des époux en matière de propriété, d'acquisition, de gestion, d'administration, de jouissance et de disposition des biens, tant à titre gratuit qu'à titre onéreux.

2. Les fiançailles et les mariages d'enfants n'auront pas d'effets juridiques et toutes les mesures nécessaires, y compris des dispositions législatives, seront prises afin de fixer un âge minimal pour le mariage et de rendre obligatoire l'inscription du mariage sur un registre officiel.

DEEL V

ART. 17

1. Ten behoeve van de beoordeling van de voortgang die wordt gemaakt bij de uitvoering van dit Verdrag wordt een Commissie voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen (hierna te noemen de Commissie) ingesteld, die op het tijdstip van inwerkingtreding van dit Verdrag zal bestaan uit achttien, en na de bekrachtiging hiervan of de toetreding hiertoe door de vijfendertigste Staat die partij is bij dit Verdrag, uit drieëntwintig deskundigen van hoog zedelijk aanzien en uitzonderlijke bekwaamheid op het terrein dat door dit Verdrag wordt bestreken. De deskundigen worden door de Staten die partij zijn bij dit Verdrag gekozen uit hun onderdanen en hebben zitting in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij rekening wordt gehouden met een billijke geografische verdeling en met de vertegenwoordiging van de verschillende beschavingsvormen en de belangrijkste rechtsstelsels.

2. De leden van de Commissie worden bij geheime stemming gekozen uit een lijst van door de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, voorgedragen personen. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag, kan uit zijn eigen onderdanen één persoon voordragen.

3. De eerste verkiezing wordt gehouden zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties zendt ten minste drie maanden voor de datum van iedere verkiezing de Staten die partij zijn bij dit Verdrag een brief waarin hun wordt verzocht binnen twee maanden een voordracht te doen. De Secretaris-Generaal stelt een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder vermelding van de Staten die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.

4. Verkiezing van de leden van de Commissie heeft plaats op een door de Secretaris-Generaal op de zetel van de Verenigde Staten te beleggen vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag. Op die vergadering, waarvoor twee derde van het aantal Staten die partij zijn bij dit Verdrag een quorum vormen, zijn die voorgedragen personen in de Commissie gekozen, die het grootste aantal stemmen op zich verenigen en die een volstrekte meerderheid verkrijgen van de stemmen van de aanwezige, hun stem uitbrengende vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.

5. De leden van de Commissie worden gekozen voor een tijdvak van vier jaar. De ambtstermijn van negen van de bij de eerste verkiezing gekozen leden loopt evenwel na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze negen leden bij loting aangewezen door de voorzitter van de Commissie.

6. Verkiezing van de vijf extra leden van de Commissie heeft plaats overeenkomstig het bepaalde in het tweede, derde en vierde lid van dit artikel na de vijfendertigste bekrachtiging of toetreding. De ambtstermijn van twee van de bij die gelegenheid gekozen extra leden loopt na twee jaar af; deze beide leden worden bij loting aangewezen door de voorzitter van de Commissie.

7. Om te voorzien in tussentijds ontstane vacatures benoemt de Staat die Partij is bij dit Verdrag en wiens deskundige niet langer optreedt als lid van de Commissie uit zijn onderdanen een andere deskundige, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Commissie.

8. De leden van de Commissie ontvangen, met goedkeuring van de Algemene Vergadering, uit de middelen van de Verenigde Naties emolumenten op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden waarbij rekening wordt gehouden met de belangrijkheid van de taken van de Commissie.

9. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties zorgt voor het personeel en de andere voorzieningen, benodigd voor een doelmatige uitoefening van de taken van de Commissie krachtens dit Verdrag.

CINQUIEME PARTIE

ART. 17

1. Aux fins d'examiner les progrès réalisés dans l'application de la présente Convention, il est constitué un Comité pour l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes (ci-après dénommé le Comité) qui se compose, au moment de l'entrée en vigueur de la Convention, de dix-huit, et après sa ratification ou l'adhésion du trente-cinquième Etat partie, de vingt-trois experts d'une haute autorité morale et éminemment compétents dans le domaine auquel s'applique la présente Convention. Ces experts sont élus par les Etats parties parmi leurs ressortissants et siègent à titre personnel, compte tenu du principe d'une répartition géographique équitable et de la représentation des différentes formes de civilisation ainsi que des principaux systèmes juridiques.

2. Les membres du Comité sont élus au scrutin secret sur une liste de candidats désignés par les Etats parties. Chaque Etat partie peut désigner un candidat choisi parmi ses ressortissants.

3. La première élection a lieu six mois après la date d'entrée en vigueur de la présente Convention. Trois mois au moins avant la date de chaque élection, le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies adresse une lettre aux Etats parties pour les inviter à soumettre leurs candidatures dans un délai de deux mois. Le Secrétaire général dresse une liste alphabétique de tous les candidats, en indiquant par quel Etat ils ont été désignés, liste qu'il communique aux Etats parties.

4. Les membres du Comité sont élus au cours d'une réunion des Etats parties convoquée par le Secrétaire général au siège de l'Organisation des Nations Unies. A cette réunion, où le quorum est constitué par les deux tiers des Etats parties, sont élus membres du Comité les candidats ayant obtenu le plus grand nombre de voix et la majorité absolue des votes des représentants des Etats parties présents et votants.

5. Les membres du Comité sont élus pour quatre ans. Toutefois, le mandat de neuf des membres élus à la première élection prendra fin au bout de deux ans; le Président du Comité tirera au sort les noms de ces neuf membres immédiatement après la première élection.

6. L'élection des cinq membres additionnels du Comité se fera conformément aux dispositions des paragraphes 2, 3 et 4 du présent article à la suite de la trente-cinquième ratification ou adhésion. Le mandat de deux des membres additionnels élus à cette occasion prendra fin au bout de deux ans; le nom de ces deux membres sera tiré au sort par le Président du Comité.

7. Pour remplir les vacances fortuites, l'Etat partie dont l'expert a cessé d'exercer ses fonctions de membre de Comité nommera un autre expert parmi ses ressortissants, sous réserve de l'approbation du Comité.

8. Les membres du Comité reçoivent, avec l'approbation de l'Assemblée générale, des émoluments prélevés sur les ressources de l'Organisation des Nations Unies dans les conditions fixées par l'Assemblée eu égard à l'importance des fonctions du Comité.

9. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies met à la disposition du Comité le personnel et les moyens matériels qui lui sont nécessaires pour s'acquitter efficacement des fonctions qui lui sont confiées en vertu de la présente Convention.

ART. 18

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen de verplichting op zich aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, ter bestudering door de Commissie, een verslag over te leggen betreffende de wetgevende, rechterlijke, bestuurlijke of andere maatregelen die zij hebben genomen ter uitvoering van de bepalingen van dit Verdrag en met betrekking tot de in dit opzicht geboekte vooruitgang:

a) binnen een jaar na de inwerkingtreding voor de desbetreffende Staat;

b) vervolgens ten minste eenmaal in de vier jaar en voorts telkens wanneer de Commissie dit verzoekt.

2. In de verslagen kunnen de factoren en moeilijkheden worden vermeld, die van invloed zijn op de mate waarin aan de in dit Verdrag vervatte verplichtingen wordt voldaan.

ART. 19

1. De Commissie stelt haar eigen huishoudelijk reglement vast.

2. De Commissie kiest haar functionarissen voor een tijdvak van twee jaar.

ART. 20

1. De Commissie komt in de regel bijeen gedurende een periode van ten hoogste twee weken per jaar ten einde de overeenkomstig artikel 18 van dit Verdrag overgelegde verslagen te bestuderen.

2. De vergaderingen van de Commissie worden in de regel gehouden op de zetel van de Verenigde Naties of op een andere passende, door de Commissie te bepalen plaats.

ART. 21

1. De Commissie brengt door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad jaarlijks aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties verslag uit omtrent haar werkzaamheden en kan voorstellen en algemene aanbevelingen doen, gebaseerd op de bestudering van de verslagen en de inlichtingen die zij heeft ontvangen van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag. Zodanige voorstellen en algemene aanbevelingen worden opgenomen in het verslag van de Commissie, te zamen met de eventuele commentaren van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.

2. De Secretaris-Generaal zendt de verslagen van de Commissie ter informatie door aan de Commissie inzake de rechtspositie van de vrouw.

ART. 22

De gespecialiseerde organisaties hebben het recht vertegenwoordigd te zijn tijdens de bestudering van de uitvoering van die bepalingen van dit Verdrag die binnen het kader van hun werkzaamheden liggen. De Commissie kan de gespecialiseerde organisaties uitnodigen verslagen over te leggen omtrent de uitvoering van het Verdrag op de gebieden die binnen het kader van hun werkzaamheden liggen.

DEEL VI

ART. 23

Geen enkele bepaling van dit Verdrag maakt inbreuk op bepalingen die in sterkere mate bijdragen tot de verwezenlijking van gelijkheid van mannen en vrouwen, en die kunnen zijn vervat:

a) in de wetgeving van een Staat die partij is bij dit Verdrag; of

ART. 18

1. Les Etats parties s'engagent à présenter au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, pour examen par le Comité un rapport sur les mesures d'ordre législatif, judiciaire, administratif ou autre qu'ils ont adoptées pour donner effet aux dispositions de la présente Convention et sur les progrès réalisés à cet égard:

a) dans l'année suivant l'entrée en vigueur de la Convention dans l'Etat intéressé; et

b) puis tous les quatre ans, ainsi qu'à la demande du Comité.

2. Les rapports peuvent indiquer les facteurs et difficultés influant sur la mesure dans laquelle sont remplies les obligations prévues par la présente Convention.

ART. 19

1. Le Comité adopte son propre règlement intérieur.

2. Le Comité élit son Bureau pour une période de deux ans.

ART. 20

1. Le Comité se réunit normalement pendant une période de deux semaines au plus chaque année pour examiner les rapports présentés conformément à l'article 18 de la présente Convention.

2. Les séances du Comité se tiennent normalement au siège de l'Organisation des Nations Unies ou en tout autre lieu adéquat déterminé par le Comité.

ART. 21

1. Le Comité rend compte chaque année à l'Assemblée générale de l'Organisation des Nations Unies par l'intermédiaire du Conseil économique et social de ses activités et peut formuler des suggestions et des recommandations générales fondées sur l'examen des rapports et des renseignements reçus des Etats parties. Ces suggestions et recommandations sont incluses dans le rapport du Comité, accompagnées, le cas échéant, des observations des Etats parties.

2. Le Secrétaire général transmet les rapports du Comité à la Commission de la condition de la femme, pour information.

ART. 22

Les institutions spécialisées ont le droit d'être représentées lors de l'examen de la mise en œuvre de toute disposition de la présente Convention qui entre dans le cadre de leurs activités. Le Comité peut inviter les institutions spécialisées à soumettre des rapports sur l'application de la Convention dans les domaines qui entrent dans le cadre de leurs activités.

SIXIEME PARTIE

ART. 23

Aucune des dispositions de la présente Convention ne portera atteinte aux dispositions plus propices à la réalisation de l'égalité entre l'homme et la femme pouvant être contenues:

a) dans la législation d'un Etat partie; ou

b) in enig ander internationaal verdrag dat, of in enige andere internationale overeenkomst die voor die Staat van kracht is.

ART. 24

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen de verplichting op zich, op nationaal niveau alle noodzakelijke maatregelen te nemen om te komen tot volledige verwezenlijking van de in dit Verdrag erkende rechten.

ART. 25

1. Dit Verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.
2. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties is aangewezen als depositaris van dit Verdrag.
3. Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging dienen te worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.
4. Dit Verdrag staat open voor toetreding door alle Staten. Toetreding vindt plaats door nederlegging van een akte van toetreding bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

ART. 26

1. Iedere Staat kan te allen tijde een verzoek tot herziening van dit Verdrag indienen door middel van een schriftelijke kennisgeving gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.
2. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties beslist welke stappen eventueel dienen te worden genomen naar aanleiding van een zodanig verzoek.

ART. 27

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag na de datum van nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.
2. Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigt of hiertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de datum van nederlegging van de akte van bekrachtiging of toetreding door die Staat.

ART. 28

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties neemt de tekst van op het tijdstip van de bekrachtiging of toetreding door de Staten gemaakte voorbehouden in ontvangst en zendt deze rond aan alle Staten.
2. Een voorbehoud dat onverenigbaar is met het doel en de strekking van dit Verdrag wordt niet toegestaan.
3. Voorbehouden kunnen te allen tijde worden ingetrokken door een hiertoe strekkende kennisgeving, gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Een zodanige kennisgeving wordt van kracht op de datum van ontvangst.

ART. 29

1. Ieder geschil tussen twee of meer Staten die partij zijn bij dit Verdrag betreffende de uitleg of toepassing van dit Verdrag, en dat niet

b) dans toute autre convention, tout autre traité ou accord international en vigueur dans cet Etat.

ART. 24

Les Etats parties s'engagent à adopter toutes les mesures nécessaires au niveau national pour assurer le plein exercice des droits reconnus par la présente Convention.

ART. 25

1. La présente Convention est ouverte à la signature de tous les Etats.
2. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies est désigné comme dépositaire de la présente Convention.
3. La présente Convention est sujette à ratification et les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.
4. La présente Convention sera ouverte à l'adhésion de tous les Etats. L'adhésion s'effectuera par le dépôt d'un instrument d'adhésion auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

ART. 26

1. Tout Etat partie peut demander à tout moment la révision de la présente Convention en adressant une communication écrite à cet effet au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.
2. L'Assemblée générale de l'Organisation des Nations Unies décide des mesures à prendre le cas échéant, au sujet d'une demande de cette nature.

ART. 27

1. La présente Convention entrera en vigueur le trentième jour qui suivra la date du dépôt auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies du vingtième instrument de ratification ou d'adhésion.
2. Pour chacun des Etats qui ratifieront la présente Convention ou y adhéreront après le dépôt du vingtième instrument de ratification ou d'adhésion, ladite Convention entrera en vigueur le trentième jour après la date du dépôt par cet Etat de son instrument de ratification ou d'adhésion.

ART. 28

1. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies recevra et communiquera à tous les Etats le texte des réserves qui auront été faites au moment de la ratification ou de l'adhésion.
2. Aucune réserve incompatible avec l'objet et le but de la présente Convention ne sera autorisée.
3. Les réserves peuvent être retirées à tout moment par voie de notification adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, lequel informe tous les Etats parties à la Convention. La notification prendra effet à la date de réception.

ART. 29

1. Tout différend entre deux ou plusieurs Etats parties concernant l'interprétation ou l'application de la présente Convention qui n'est pas

wordt beslecht door onderhandelingen, wordt op verzoek van één van hen onderworpen aan arbitrage. Indien de partijen er binnen zes maanden na de datum van het verzoek tot arbitrage niet in zijn geslaagd overeenstemming te bereiken over de vorm van de arbitrage, kan een van die partijen het geschil voorleggen aan het Internationale Gerechtshof door middel van een verzoek overeenkomstig het Statuut van het Hof.

2. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag, kan op het tijdstip van ondertekening of bekrachtiging van dit Verdrag of van toetreding daartoe verklaren zich niet gebonden te achten door het eerste lid van dit artikel. De andere Staten die partij zijn bij dit Verdrag, zijn niet gebonden door het eerste lid van dit artikel tegenover een Staat die partij is bij dit Verdrag en die een zodanig voorbehoud heeft gemaakt.

3. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag en die een voorbehoud heeft gemaakt overeenkomstig het bepaalde in het tweede lid van dit artikel kan dit voorbehoud te allen tijde intrekken door middel van een kennisgeving aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

ART. 30

Dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, hiertoe behoorlijk gemachtigd, dit Verdrag hebben ondertekend.

Dit Verdrag werd ondertekend door volgende Staten:

Afghanistan, Argentinië, Australië, Barbados, België, Bhoetan, Boerendi, Bolivia, Brazilië, Bulgarije, Canada, Chili, China, Colombia, Costa Rica, Cuba, Denemarken, Dominikaanse Republiek, Duitse Democratische Republiek, Duitsland (Bondsrep.), Ecuador, Egypte, Ethiopië, Filippijnen, Finland, Frankrijk, Gabon, Gambia, Ghana, Grenada, Guatemala, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haïti, Honduras, Hongarije, India, Indonesië, Israël, Italië, Ivoorkust, Jamaica, Japan, Joegoslavië, Kampuchea, Kongo, Laos, Lesotho, Luxemburg, Madagascar, Mexico, Mongolië, Nederland, Nicaragua, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Oeganda, Oekraïne (SSR), Oostenrijk, Panama, Peru, Polen, Portugal, Rwanda, Senegal, Spanje, Sri Lanka, Tanzania, Tsjecho-Slowakije, Tunesië, Uruguay, USSR, Venezuela, Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk, Vietnam, Witrusland (SSR), IJsland, Zaïre, Zambia, Zweden.

réglé par voie de négociation est soumis à l'arbitrage, à la demande de l'un d'entre eux. Si, dans les six mois qui suivent la date de la demande d'arbitrage, les parties ne parviennent pas à se mettre d'accord sur l'organisation de l'arbitrage, l'une quelconque d'entre elles peut soumettre le différend à la Cour internationale de Justice, en déposant une requête conformément au Statut de la Cour.

2. Tout Etat partie pourra, au moment où il signera la présente Convention, la ratifiera ou y adhèrera, déclarer qu'il ne se considère pas lié par les dispositions du paragraphe 1 du présent article. Les autres Etats parties ne seront pas liés par lesdites dispositions envers un Etat partie qui aura formulé une telle réserve.

3. Tout Etat partie qui aura formulé une réserve conformément aux dispositions du paragraphe 2 du présent article pourra à tout moment lever cette réserve par une notification adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

ART. 30

La présente Convention, dont les textes en anglais, arabe, chinois, espagnol, français et russe font également foi, sera déposée auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

EN FOI DE QUOI les soussignés, à ce dûment habilités, ont signé la présente Convention.

Cette Convention a été signée par les Etats suivants:

Afghanistan, Allemagne (Rép. féd.), Argentine, Australie, Autriche, Barbade, Belgique, Bhoutan, Bolivie, Brésil, Bulgarie, Burundi, Canada, Chili, Chine, Colombie, Congo, Costa Rica, Côte-d'Ivoire, Cuba, Danemark, Egypte, Equateur, Espagne, Etats-Unis d'Amérique, Ethiopie, Finlande, France, Gabon, Gambie, Ghana, Grenade, Guatemala, Guinée, Guinée-Bissau, Guyane, Haïti, Honduras, Hongrie, Inde, Indonésie, Islande, Israël, Italie, Jamaïque, Japon, Kampuchea, Lesotho, Luxembourg, Madagascar, Mexique, Mongolie, Nicaragua, Norvège, Nouvelle-Zélande, Ouganda, Panama, Pays-Bas, Pérou, Philippines, Pologne, Portugal, République démocratique allemande, République démocratique populaire Lao, République dominicaine, République socialiste soviétique de Biélorussie, République socialiste soviétique d'Ukraine, République Unie de Tanzanie, Royaume Uni, Rwanda, Sénégal, Sri Lanka, Suède, Tchécoslovaquie, Tunisie, Uruguay, URSS, Venezuela, Viêt-nam, Yougoslavie, Zaïre, Zambie.